

Søndag 19. november

Tema: Mennesker er ikke til salgs / Menneske er ikke til sals

Introduksjon

Denne søndagen kan erstatte Søndag for rettferdighet og fred (Menneskerettighetssøndag) i 2017, og den kommer som avslutning på *Global uke mot moderne slaveri 12.–19. november* (se www.globaluke.no). Den norske kirke er med i det tverrkirkelige fellesskapet av menigheter og forsamlinger som markerer Global uke over hele landet. Se hvordan deres menighet kan bli med i Global uke mot moderne slaveri her:

https://kirken.no/globalassets/kirken.no/reformasjon-2017/ressursmaterieell/global_uke_november_2017.pdf

Temagudstjenesten fokuserer på menneskeverdet. Tittelen «Mennesker er ikke til salgs» rommer en trist erkjennelse av at menneskehandel, nedverdiggende syn på mennesker og forkastelige praksiser flourer både i historien og i nåtiden. Med utgangspunkt i at hvert menneske er skapt i Guds bilde, og erkjennelsen av at Jesus ble vår bror, forpliktes vi til et offensivt syn på det enkelte menneskets verdi.

Fra Det gamle testamentet leser vi en av de mest kjente salmene. Salme 8 tegner det store bildet av himmelrommets velde og Gud som står bak alt som er. Men lovprisningen leder oss til spebarnet og Guds omsorg for den minste. Ethvert menneske er skapt i Guds bilde og er elsket av Gud. Det er grunnlaget for det kristne menneskesynet og troen på menneskeverdet. Fra brevet til Filippi leser vi en av de tidligste hymniske lovprisninger av Jesus. Han som bøyde seg ned fra himmelens storhet og ble alles tjener. Himmel og jord, stor og liten, knyttes sammen i Kristus. Tilbedelsen av Jesus er et kall til å ha det samme sinnelaget som var hos Jesus: viljen til å bøye seg ned for å tjene de mest utsatte.

Evangelieteksten er en av de aller skarpeste og mest advarende tekstene i evangeliene: «Den som tar imot et lite barn i mitt navn, tar imot meg», sier Jesus. Sterkere kan en knapt formulere en formaning om å vise omsorg og kjempe for rettferdighet for alle som er små i denne verden. Når mennesker gjøres til salgsvare, er det Gud en forsøker å selge. Kampen for menneskets verdi hører med til kirkens kall.

Når noen ikke respekterer et medmenneskes verdighet, men utelukkende ser på det som et objekt en selv kan tjene penger på, krenkes menneskeverdet. Slaveri er ikke avskaffet, men opptrer i stadig nye former. Mange steder på kloden er fremmedarbeidere, kvinner og barn tvunget til å jobbe under umenneskelige forhold.

Mennesker i hundretusentalls er offer for menneskehandel over landegrensene, enten det er til prostitusjon eller annet tvangsarbeid. Noen tjener store beløp på å sende flykninger ut langs usikre fluktruter, i mange tilfeller inn i den visse død.

Kirker verden over danner fellesskap som gir mennesker tilhørighet. I ord og handling vil kirkene fremme frihet fra undertrykkelse og rett til et verdig liv.

Vi vet at Guds kjærlighet til oss, slik han har vist den gjennom Jesu liv, død og oppstandelse, er et vitnesbyrd om ethvert menneskes verdi og verdighet. Mennesker skal aldri være en handelsvare på det åpne markedet. Derfor vil kirkene markere 500 år med reformasjon med å understreke: Mennesker er ikke til salgs.

Valg av fokus

Denne temagudstjenesten bør ha fokus rettet mot menneskeverd og menneskerettigheter. Global uke har fokus på «Moderne slaveri», og dette kan gjerne løftes fram også på temagudstjenesten. Moderne slaveri dreier seg i høyeste grad om salg av mennesker. Også situasjonen for flykninger er et høyaktuelt tema. Den norske kirke har gang på gang kritisert myndighetenes asylpolitikk.

Det er flere overskrifter en kan å sette på dette. Her er noen mulige vinklinger:

«Moderne slaveri»

«De flykter for livet – vi frykter for regningen»

«Likeverd uansett funksjonsnivå»

«Hvordan behandles de svakeste i samfunnet?»

«Bioteknologi – en fare for menneskeverdet?»

Dagens bønn

Tema: «Mennesker er ikke til salgs.» 24. søndag i treenighetstiden, 19. november, bokmål:

Jesus Kristus,

du sier at den som tar imot dine minste, tar imot deg.

Vi ber deg:

Lær oss å ta vare på hverandre,

så vi viser barmhjertighet

og hjelper og støtter den som er i nød og fare,

du som med Gud, vår Far og Den hellige ånd lever og råder,

én sann Gud fra evighet til evighet,

Amen.

Tema: «Menneske er ikkje til sals.» 24. søndag i treeinigstida, 19. november, nynorsk:

Jesus Kristus,

du seier at den som tar imot dine minste, tar imot deg.

Vi bed deg:

Lær oss å ta vare på kvarandre,

så vi viser miskunn

og hjelper og stør den som er i naud og fare,

du som med Gud, vår Far og Den heilage ande lever og råder,

én sann Gud frå æve til æve.

Amen.

Forslag til salmer

Gjennomgangssalme

Ønsker en å ha en gjennomgangssalme som brukes på alle fire temagudstjenester, anbefales:

727 Lysenes Gud, kjærlighets kilde.

108 Vår Gud han er så fast en borg / Vår Gud han er så fast ei borg (dagens Luther-salme)

74 Fader, som frå allmakts sete

520 Gå gjennom byens lange, rette gater

- 541 Det fins et hellig kall til å forandre
719 Vår Far, vi må bekjenne
727 Lysenes Gud, kjærlighets kilde
737 Herre, du vandrer forsoningens vei
733 Gjør meg til redskap for din fred
738 Noen må våke i verdens natt
742 Høyr, den budskapet som vi forkynner
716 Herre, jeg vil gjerne takke (barnesalme)
731 Jeg folder mine hender små / Eg faldar mine hender små (barnesalme)

[«Når du vil»](#), viddersalmen i den europeiske reformasjonssalmekonkurransen, kan skrives ut gratis. Bruk den gjerne i temagudstjenestene.

Norsk bønnebok

Bønner fra *Norsk bønnebok* som kan brukes i denne gudstjenesten:

- 062 Gje oss kjærleik
101 Bønn om å bli mer menneske
173 Du som bærer verden
184 Flyktingar og heimlause
185 Når noe setter stengsel
186 For krigens og terrors ofre
192 Gi oss en visjon
193 Hjelp oss å skape fred

Tekstgjennomgåelse

Sal 8,2–10, bokmål

- 2 Herre, vår herre,
hvor herlig ditt navn er over hele jorden,
du som har bredt ut din prakt over himmelen!
- 3 Fra småbarns og spedbarns munn
har du reist et vern mot dem som står deg imot,
for å gjøre ende på fienden og hevneren.
- 4 Når jeg ser din himmel, et verk av dine fingre,
månen og stjernene som du har satt der,
- 5 hva er da et menneske – at du husker på det,
et menneskebarn – at du tar deg av det?
- 6 Du satte ham lite lavere enn Gud
og kronet ham med herlighet og ære.
- 7 Du gjorde ham til herre over dine henders verk,
alt la du under hans føtter:
- 8 småfe og storfe i samlet flokk,
de ville dyrene på marken,
- 9 fuglene under himmelen og fisken i havet,
alt som ferdes på havets stier.
- 10 Herre, vår herre,
hvor herlig ditt navn er over hele jorden!

Sal 8,2–10, nynorsk

2 Herre, vår herre,
kor herleg ditt namn er over heile jorda,
du som har breidd ut din glans på himmelen!
3 Frå munnen på småborn og spedborn
har du reist eit vern mot dei som står imot deg,
for å gjera ende på fienden og hemnaren.
4 Når eg ser din himmel, eit verk av dine fingrar,
månen og stjernene som du har sett der,
5 kva er då eit menneske – at du hugsar på det,
eit menneskebarn – at du tek deg av det?
6 Du sette han lite lågare enn Gud
og krona han med herlegdom og ære.
7 Du sette han til herre over det dine hender har skapt,
alt la du under hans føter:
8 småfe og storfe i samla flokk,
dei ville dyra på marka,
9 fuglane under himmelen og fiskane i havet,
alt som ferdast på havsens stigar.
10 Herre, vår herre,
kor herleg ditt namn er over heile jorda!

Takk og undring er gjennomgangstonen i Salme 8, en av de mest kjente salmene i Bibelen. Salmen hører til blant lovsangene. Salmisten betrakter Guds herlighet som er breidt ut over himmel og jord. Undringen over himmelrommet, månen og stjernene utløser lovsang. Guds storhet er ikke avhengig av menneskers makt og styrke. Selv småbarn og spedbarn er betydningsfulle. Mer trengs ikke for å vise Guds storhet. Salmen bygger en meningsfull kontrast mellom Guds herlighet som er spredt ut over himmelen og lovsangen fra de aller minste. Denne kontrasten er typisk for mange av de gammeltestamentlige salmene. Guds storhet lovprises – og himmelsk storhet knyttes sammen med det minste på jorden. Salmens høydepunkt er spørsmålet i vers 5: *Hva er da et menneske?* Ofte brukes møtet med naturens skjønnhet og himmelrommets myriader av stjerner som et utgangspunkt for å si noe om menneskets ydmykhet og litenhet i forhold til Skaperen og hele universet. Dette er annerledes i denne salmen. Her bygges det opp til en undring over menneskets storhet. Tenk at Gud som står over alt dette, bryr seg om mennesket og har gitt mennesket forvalteroppdraget! Salmens budskap ligger nær den første av skapelsesberetningene hvor Skapelsens Gud understreker at menneskene (både menn og kvinner) er skapt i hans bilde, at de skal bli mange og herske over fuglene på himmelen og dyrene på jorden (1 Mos 1,26ff).

Luther utlegger denne salmen som en «herlig profeti om Kristus». Det er Kristus som taler til Gud i vers 1, og vernet som Gud reiser mot sine fiender «fra småbarns og spebarns munn», henspiller på barnet Jesus. Også ifølge Luther blir vers 6 høydepunktet i salmen hvor Kristi intronisasjon profeteres. Det er få forskere i dag som følger Luthers kristologiske tolkning av salmen. Samtidig er det et relevant poeng å peke på at salmen framhever selv den minstes verdi og storhet. I den minste gjenkjenner vi Kristus.

Fil 2,5–11, bokmål

3 Gjør ikke noe av selvhevdelse og tom ærgjerrighet, men vær ydmyke og sett de andre høyere enn dere selv. 4 Tenk ikke bare på deres eget beste, men også på de andres. 5 La samme sinnelag være i dere som også var i Kristus Jesus!

6 Han var i Guds skikkelse

og så det ikke som et rov

å være Gud lik,

7 men ga avkall på sitt eget,

tok på seg tjenerskikkelse

og ble mennesker lik.

Da han sto fram som menneske,

8 fornedret han seg selv

og ble lydige til døden, ja, døden på korset.

9 Derfor har også Gud

opphøyd ham til det høyeste

og gitt ham navnet over alle navn.

10 I Jesu navn skal derfor

hvert kne bøye seg,

i himmelen, på jorden og under jorden,

11 og hver tunge skal bekjenne

at Jesus Kristus er Herre,

til Gud Faders ære!

Fil 2,5–11, nynorsk

3 Gjer ikkje noko av sjølvhevdning eller lyst til tom ære, men ver audmjuke og set dei andre høgare enn dykk sjølv. 4 Tenk ikkje berre på dykkar eige beste, men òg på det som er godt for dei andre. 5 Lat det same sinnelaget vera i dykk som òg var i Kristus Jesus!

6 Han var i Guds skapnad

og såg det ikkje som eit rov

å vera Gud lik,

7 men gav avkall på sitt eige,

tok ein tenars skapnad

og vart menneske lik.

Då han stod fram som menneske,

8 fornedra han seg sjølv

og vart lydige til døden, ja, døden på krossen.

9 Difor har òg Gud

opphøgd han til det høgste

og gjeve han namnet over alle namn.

10 I Jesu namn skal difor

kvart kne bøya seg,

i himmelen, på jorda og under jorda,

11 og kvar tunge vedkjenna

at Jesus Kristus er Herre,

til Gud Faders ære!

Se bare til at dere fører et liv som er Kristi evangelium verdig! Slik innleder Paulus dette avsnittet som handler om de kristnes liv i verden. Midt i avsnittet kommer så den poetisk formede teksten om Kristus. Det er typisk at utfordringene til det kristne livet motiveres av det å ligne Jesus.

Vi finner mange poetiske tekster i Paulusbrevene. Muligens er dette tekster som ble sunget eller fremført i de første kristne menighetene. De poetiske tekstene har også karakter av trosbekjennelser (Kol 1,15ff, 1 Tim 3,16; Rom 11,33ff, 1 Kor 15,3ff). Vår tekst regnes som en av de vakreste og tidligste poetiske tilbedelser av Jesus.

I denne teksten, som muligens er en av de aller første kristne salmene, finner vi flere av hovedtrekkene i den kristne bekjennelse: Jesus kom fra Gud, han ble menneske, gav avkall på sin særstilling for å være en tjener, han døde på korset, ble reist opp fra døden, og vendte tilbake til Gud som Herre over alt og alle.

Inkarnasjonen knytter den himmelske Gud sammen med den skapte verden og menneskene. Jesu fødsel uttrykker en guddommelig identifikasjon med mennesker. Gud blir en av oss – han blir født som en av jordens små. Jesus knytter vår relasjon til jordens små sammen med vår relasjon til Gud. Slik framheves både Jesu storhet, Guds vesen og menneskets verd – med et særlig fokus på de små og utsatte i denne verden.

Paulus bruker hymnen som et eksempel og et kall til etterfølgelse. Slik Kristus var lydige like til døden, slik skal dere være lydige mot evangeliet.

Matt 18,1–6.10–14, bokmål

1 Nettopp da kom disiplene og spurte Jesus: «Hvem er den største i himmelriket?» **2** Da kalte han til seg et lite barn, stilte det midt iblant dem **3** og sa: «Sannelig, jeg sier dere: Uten at dere vender om og blir som barn, kommer dere ikke inn i himmelriket. **4** Den som gjør seg selv liten som dette barnet, han er den største i himmelriket.

5 Og den som tar imot et slikt lite barn i mitt navn, tar imot meg.

6 Men den som lokker til fall en av disse små som tror på meg, han var bedre tjent med å få en kvernstein hengt om halsen og bli senket i havets dyp. [...]

10 Pass dere for å forakte en eneste av disse små! For jeg sier dere: De har sine engler i himmelen som alltid ser min himmelske Fars ansikt. **11** Menneskesønnen er jo kommet for å berge de bortkomne.

12 Hva mener dere? Dersom en mann har hundre sauer og én av dem går seg vill, lar han ikke da de nittini være igjen i fjellet og går og leter etter den som er kommet på avveier?

13 Og skulle han finne den – sannelig, jeg sier dere: Da gleder han seg mer over denne ene enn over de nittini som ikke har gått seg vill. **14** Slik vil heller ikke deres Far i himmelen at en eneste av disse små skal gå tapt.

Matt 18,1–6.10–14, nynorsk

1 I same stunda kom læresveinane til Jesus og spurde: «Kven er den største i himmelriket?»

2 Då kalla han til seg eit lite barn, sette det midt imellom dei **3** og sa: «Sanneleg, eg seier dykk: Utan at de vender om og blir som born, kjem de ikkje inn i himmelriket. **4** Den som gjer seg sjølv liten som dette barnet, han er den største i himmelriket.

5 Og den som tek imot eit slikt lite barn i mitt namn, tek imot meg.

6 Men den som lokkar til fall ein av desse små som trur på meg, han var betre tent med å få ein kvernstein hengd om halsen og bli søkkt i havsens djup. [...]

10 Ta dykk i vare så de ikkje ser med forakt på ein einaste av desse små! For eg seier dykk: Dei har sine englar i himmelen som alltid ser andletet til min himmelske Far. 11 For Menneskesonen er komen for å frelsa det som var tapt.

12 Kva meiner de? Om ein mann har hundre sauer og ein av dei går seg vill, lèt han ikkje då dei nittini vera att i fjellet og går av stad og leitar etter den som er komen på avveggar? 13 Sanneleg, eg seier dykk: Skulle han finna sauene, då gler han seg meir over denne eine enn over dei nittini som ikkje gjekk seg vill. 14 Slik vil heller ikkje Far dykkar i himmelen at ein einaste av desse små skal gå tapt.

Hvem er den største i himmelriket? Flere ganger er dette et tema i samtalen mellom disiplene. De hadde flere krangler seg imellom om dette. Selv disiplenes mødre ble involvert i disse spørsmålene (se Matt 20,20ff). På en rekke måter utfordrer Jesus slike holdninger både blant de skriftlærde og sine egne disipler. Flere ganger trekker Jesus barna inn som tema i disse diskusjonene. Vår tekst er tredelt:

V. 1–6. Bli som barn. Mens disiplene ser oppover og prøver å identifisere toppfolkene i et religiøst hierarki, tar Jesus et lite barn og stiller det midt iblant dem. Disiplene må stå og se ned på et lite barn mens Jesus svarer på spørsmålet deres. Barnet blir en modell for det store i Guds rike. Slik barnet er avhengig av stell og omsorg, slik er alle avhengige av Guds nåde og omsorg. Den som lever i denne avhengigheten, er stor i Guds rike. I Guds rike kommer man ikke inn uten å være liten. Vers 5 gjør denne teksten også til et viktig ord om hvordan man forholder seg til barn. Disiplenes relasjon til barnet handler også om deres relasjon til Gud (jf. Matt 25,31ff).

V. 10–11. Pass dere for å forakte en av de små. I dette avsnittet er fortsatt «de små» et ord for barn, men kan også leses om andre utsatte og marginaliserte grupper. Avsnittet mellom vårt tekstutdrag, v. 6–9, er en av de skarpeste advarslene i Jesu undervisning. Våre vers er en oppsummering av disse versene. Tematisk er denne advarselen sentral både i Jesu undervisning og i Jesu liv. Stadig angriper han ledernes forargelse over ulike utsatte menneskegrupper, det være seg barn, fattige, syke osv.

Det er to advarsler som uttrykkes i denne teksten: *Lokk ikke til fall en av disse små som tror på meg.* Også i brevlitteraturen understrekes sterkt ansvaret «de sterke» har i forhold til «de svake». Vi har ansvar for hverandre. Vi må ikke opptre slik at andre mennesker mister troen eller på annen måte rammes av måten vi lever på.

Den andre advarselen er knyttet til forakt. *Pass dere for å forakte en eneste av disse små.* Når Jesus bruker de små som modell for de største i himmelriket, utfordrer det vår holdning til alt som anses som lite i denne verden. Jesus har kommet for å berge de bortkomne. Om vi forakter de små, står vi i fare for å forakte Jesus.

Dette er en av de få gangene Jesus snakker om engler. Englene knytter sammen de små og Guds nærvær. Tanken om at barna har sin egen engel som passer dem, har vært et yndet motiv i kunsten (v. 11), men står ikke i de eldste håndskriftene til Det nye testamentet og regnes som en senere tilføyelse som konkluderer avsnittet.

Versene 12–14. Lignelsen om sauene som gikk seg vill. Lignelsen kjenner vi også fra Lukasevangeliet. Plasseringen i Matteusevangeliet framhever sterkt lignelsens relevans når det gjelder ansvaret for de utsatte og for de små. Lignelsen angir hvilken posisjon Jesus utfordrer disiplene til å ta i denne verden. De skal ikke være vokterne som stenger Guds rike – de skal være letere som gjenfinner de utsatte – og synderne (se fortsettelsen i vers 15ff) og deler Guds omsorg og Guds kjærlighet med alle.

Hva sier en kristen i Bangladesh om dette temaet?

Enos Hansdak er en santal som er med i Bangladesh evangelisk-lutherske kirke (BNELC):

«Rike mennesker har alltid sett ned på fattigfolk. Det er globalt problem. Her i Bangladesh behandles ikke folk likt. Lovene er ok, men de blir ikke fulgt i praksis.

Et konkret eksempel på at mennesker er til salgs i Bangladesh, er at landområdet blir tatt fra etniske eller religiøse minoriteter. Rikfolk forventer at fattige og svake mennesker skal tjene dem som slaver. Det er moderne slaveri.»

Andre gode ressurser

[Moderne slaveri](#). Ressurser til global uke 2017. Global uke er et initiativ fra kirkene i Norge, samlet i Norges Kristne Råd, om å belyse global urettferdighet sammen og samtidig i løpet av en fast årlig uke. Temaet for Global uke vil være moderne slaveri også i 2018 og 2019 (i uke 46).

[Ressurser til Menneskerettighetssøndagen 2016](#)

[Flyktnings situasjonen i trosopplæringen](#) Ressursbanken.no

[Freds- og menneskerettighetssøndag 2014](#) – barn og unge

[«Human Beings – Not for Sale»](#), dokument fra Det lutherske verdensforbund